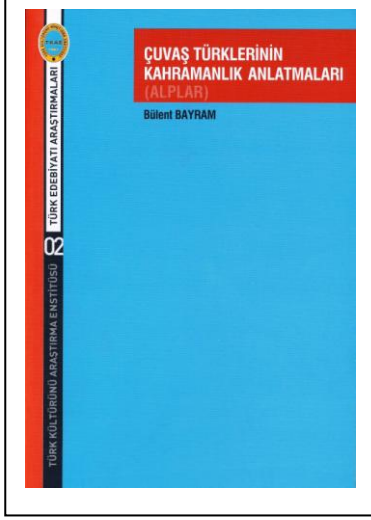

Bülent BAYRAM (2010). **Çuvaş Türklerinin Kahramanlık Anlatmaları (Alplar)**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 334 Sayfa. ISBN 978-975-456-099-2.

Elçin ELİAÇIK

Çuvaş Türkleri ve edebiyatı üzerine çalışan Dr. Bülent Bayram, bu alanda yeni bir çalışma yayımladı: *Çuvaş Türklerinin Kahramanlık Anlatmaları (Alplar)*.

Kitap, araştırmacının 2008 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanmış olan *Çuvaş Türklerinin Kahramanlık Anlatmaları İnceleme-Metinler* adlı doktora tezinin yayıma hazırlanmış hâlidir.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları tarafından geçtiğimiz aylarda yayımlanan çalışma, 334 sayfadır. Eser giriş, üç ana bölüm, sonuç/değerlendirme, metinler, kaynaklar ve dizinden oluşmaktadır.

Bayram, Rus ve Batılı bilim adamlarının ilgisini en çok çeken Türk boylarından biri olan Çuvaşlarla ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların dil ve inanış üzerine yoğunlaştığını, Çuvaş halk kültürünün de en az dilleri ve geleneksel dinî inanışları kadar ilgi çekici olduğunu belirttikten sonra, kitabının, çalışmasında ele aldığı metinlerle ilgili olarak Türkiye’de yapılan ayrıntılı ilk halk edebiyatı çalışması sayılabileceğini söylemiştir.

Yazar, *Ön söz*’de kitabın konusunu şöyle açıklar: “Bu çalışmanın konusu, İdil-Ural bölgesinde yaşayan Türk boylarından biri olan Çuvaşların edebiyatında kahramanlık konulu eserler ve bu eserler içerisinde bütün anlatmalar dikkate alındığında bir büyük destanın parçası olduğu hissini uyandıran ve büyük bir Çuvaş destanı yaratma çabalarının en önemli kaynağı olan *Ulîp Halapîsem* (Alp Anlatmaları)’dir.”

Giriş bölümünde, Çuvaş Türklerinin tarihi, günümüzdeki durumları, Çuvaş Türkçesi, Çuvaş edebiyatı ve Çuvaş Türklerinin geleneksel dinî inanışları hakkında bilgi verilmiştir. *Metinler* kısmının daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli bilgiler sunulan *Giriş*’te, *Çuvaş Türkçesi* bölümünde, *Çuvaş Türkçesinin Genel Ses ve Şekil Özellikleri* alt başlığı altında (s. 27) verilen 12 özellik, kitabın ilerleyen bölümlerinde Çuvaş diline ait metinlerle karşılaşacak olan okuyucu için daha kapsamlı tutulabilirdi.

I. Bölüm'de Çuvaş sözlü geleneğinde yer alan anonim epik şiirler (destanlar, beyitler) ve mensur anlatmalar (alp anlatmaları, kahramanlık masalları) hakkında bilgi verilmiştir. Çuvaş Türklerinin epik eserleri üzerine Rusya, Macaristan ve Türkiye'de yapılan çalışmalar derli toplu bir biçimde, kronolojik sıralama yapılarak okuyucuya sunulmuştur.

II. Bölüm'de Alp anlatmalarının tür, biçim ve anlatım özellikleri ele alınmıştır. Çuvaş halk edebiyatı terimleri, alp anlatmalarının türü sorunu ve diğer türlerle ilişkisi üzerinde durulmuş, her bir başlık altında açıklayıcı örnekler verilmiş, metinlere göndermeler yapılmıştır.

III. Bölüm'de Alp anlatmalarında kahraman, alp anlatmalarındaki dinî, tarihî ve sosyal unsurlar, yine metinler bölümüne göndermelerle kapsamlı bir biçimde incelenmiştir. Geniş betimlemelerin yer aldığı bu bölümde okuyucunun zihninde canlandırılan alp anlatmalarındaki kahraman ve anlatmalarla ilgili diğer öğeler kapsamlı biçimde açıklanmıştır.

Sonuç-Değerlendirme bölümünde, buraya kadar işlenen konulara ait genel bir değerlendirme yapılmış, ulaşılan sonuçlar yazar tarafından özetlenmiştir.

Kitabın 163. sayfasından başlayan *Metinler*'de alp anlatmaları metinleri, transkripsiyon ve Türkiye Türkçesine aktarımları ile yan yana verilmiştir. Metinlerin aktarımında genel anlamı yansıtmayı hedefleyen yazar, kimi zaman serbest aktarımı tercih etmiştir. Metin künyelerinin aynı sayfada dipnotta yer alması, bu metinler üzerinde çalışma yapacak araştırmacılar açısından yararlı bir uygulamadır. Transkripsiyonlu metinler de Türk dili araştırmacıları için kaynak niteliğindedir.

Eserin sonunda zengin bir *Kaynakça* (ss. 308-320) ve eserde geçen özel adların bulunduğu *Dizin* kısmı yer almaktadır.

Çuvaş Türklerinin sözlü edebiyatını konu alan bu değerli çalışmada *Sözlük* bölümünün yer almadığını görüyor, bir dahaki baskıda bu eksikliğin giderilmesini diliyoruz.